

Сацький Павло (м. Київ)

Кандидат історичних наук, доцент
кафедри політичної історії
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»
pavangard@i.ua
УДК 629.75/.77(477.75)"1951/1953":351.791

ПРОБЛЕМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БУДІВНИЦТВА ПІВДЕННО-УКРАЇНСЬКОГО І ПІВНІЧНО-КРИМСЬКОГО КАНАЛІВ (1951–1953 рр.) ТА ПОЛІТИКА РАДИ МІНІСТРІВ УРСР І ЦК КП(б)У

У статті досліджується важлива складова адміністрування будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів та системи зрошування південних районів України і північних районів Криму — кампанії по виявленню причин виникнення перепон в реалізації проекту, яка, фактично, стала «пошуком винних».

Ключові слова: будівництво Південно-Українського та Північно-Кримського каналів, «будівництво комунізму», кваліфіковані кадри, Міністерство бавовництва СРСР, ЦК КП(б)У.

Постановою Ради Міністрів СРСР і ЦК ВКП(б) від 20 вересня 1950 р. було започатковано будівництво Каховської ГЕС, Південно-Українського і Північно-Кримського каналів та системи зрошування південних районів України і північних районів Криму. Цей проект отримав статус «будівництва комунізму», що робило його одним із пріоритетів у економічній політиці Радянського Союзу. Відповідно, органи влади і управління на всіх рівнях мали надавати сприяння у реалізації цього проекту. Для здійснення будівництва було утворено Головне управління «Укрводбуд» Міністерства бавовництва СРСР. Проте, не зважаючи на статус і пріоритетність будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів, воно вже у перший рік почало відчувати значні труднощі із матеріальним та фінансовим забезпеченням. Будівництво Південно-Українського і Північно-Кримського каналів у 1951 р. набуло потужних масштабів і в цьому ключову роль відіграли ряд ініціатив ЦК КП(б)У і Ради Міністрів УРСР.

Оскільки питання адміністрування будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів у історичній науці не мали висвітлення, то слід зважати на дослідження, у яких розкривається механізм управління проектами в СРСР пізньосталінського періоду. Окремо слід відзначити, що проблематика адміністрування цього «будівництва кому-

нізму» не набула належного висвітлення у науковій літературі зважаючи на радикальні зміни у планах його реалізації, а саме, на відмову від будівництва Південно-Українського каналу. Так як будівництво Південно-Українського і Північно-Кримського каналів здійснювалося одночасно на території УРСР (у межах до 1954 р.) і Кримської області РРФСР, то у світлі нинішньої ситуації навколо Автономної Республіки Крим тематика участі керівництва України у адмініструванні цього масштабного будівництва напередодні передачі Криму до складу УРСР, набуває актуальності. Проте, проблеми адміністративного забезпечення будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів у літературі розкрито фрагментарно. Так, у радянський період деякі аспекти адміністрування і долі будівництва, розпочатого 1951 р. висвітлив у своїй мемуарній роботі начальник «Укрводбуду» А. Бочкін [1, с. 51–53]. Загальні питання адміністрування соціально-економічних процесів у Криму періоду після Другої світової війни, а також реалізації масштабних проектів пізньосталінської епохи розкриває робота В. Пашені [2].

Метою статті є дослідження проблем у забезпеченні будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів, «пошуку винних», зумовленого їх виникненням, і ролі й місця в цьому процесі Ради Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У.

Рада Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У, як керівні інституції республіки, успішно використовували будівництво для того, щоб мотивуючи його вагомим значенням у масштабах СРСР (статус «будови комунізму» й особистої ініціативи Й. Сталіна [3, арк. 1]), забезпечувати для себе розширення повноважень у територіальних рамках республіки, а також, подекуди, розширювати і власну територіальну компетенцію, зокрема, на Крим.

У перший рік будівництва, 1951 р., річний план освоєння капіталовкладень було виконано достроково [4, арк. 108]. Це вдалося здійснити будівельній організації, котра здійснювала будівництво Південно-Українського і Північно-Кримського каналів завдяки активному сприянню зі сторони Ради Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У, оскільки республіканські керівні інституції забезпечили будівництво кадрами [5, арк. 131] і сформували структуру управління через партійні організації та підбір керівних кадрів для будівельно-монтажних управлінь так і для парторганізацій на будівництві [6, арк. 142–143]. Відповідно, ЦК КП(б)У таким чином закріпив за собою повноваження активно втручатися в діяльність як партійних організацій на будівництві, так і в роботу керівних кадрів і процесу будівництва в цілому. Щоправда, часто повноваження між керівними працівниками партійних організацій і господарськими керівниками на рівні будівельно-монтажних управлінь важко було розмежувати, про

що відзначалося першим секретарем ЦК КП(б)У Леонідом Мельниковим. Так, на засіданні Політбюро ЦК КП(б)У 5 жовтня 1951 р. він відзначив, що в роботі політвідділів на будівництві відчувається організаційна слабкість, постійне шарахання від партійно-політичної роботи до господарської і навпаки [7, арк. 4]. На зборах партійного активу будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів «Укрводбуд», яке відбулося 20 вересня 1951 р., було озвучено позицію Мельникова, і в цьому ж контексті було піддано критиці начальника політвідділу будівельно-монтажного управління №11, яке було розташовано в Криму, Бережного. Відзначалося, що на нього були нарікання і зі сторони Кримського обкому партії, начебто, він погано займався політико-організаційною роботою, проте, перебрав на себе функції начальника управління [7, арк. 6–7]. Стенограма цього засідання партійного активу відкриває початок ключової кампанії у процесі будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів, а саме, «пошук винних» у труднощах із виконанням планів будівництва. У даному разі відбувається «пошук винних» зі сторони ЦК КП(б)У, й винними визначаються начальники політуправлінь на рівні будівельно-монтажних управлінь «Укрводбуду». Головною провиною у їх діяльності визначається погана робота із кадрами, що не дає змоги запобігти плинності кадрів, і на цю проблему звертав увагу Мельников на засіданні Політбюро ЦК КП(б)У [7, арк. 4]. Проте, питання плинності кадрів мало свої численні передумови, які пізніше у своїх доповідних записках відзначав начальник «Укрводбуду» А. Бочкін.

Так, у доповідній записці на ім'я секретаря ЦК ВКП(б) Георгія Маленкова А. Бочкін і начальник політвідділу «Укрводбуду» М. Штефан поряд із іншими численними проблемами забезпечення будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів звернули увагу на проблему залучення кваліфікованих інженерів із інших відомств. Автори записки посилалися на рішення Ради Міністрів СРСР від 6 березня 1950 р., згідно якого кваліфіковані працівники не мали змоги перейти на будівництво без згоди міністерств у яких вони працювали, також, за тими хто переходили на будівництво каналів не бронювалися квартири у місцях їх проживання, не зберігалися пільги, які були у місці попередньої роботи працівника і безперервність стажу роботи [5, арк. 130]. Отже, сама система використання кваліфікованих кадрів у СРСР із його командно-адміністративною системою стояла на заваді ефективному забезпеченню ними будівництва, оскільки не надавала належних стимулів й блокувала можливості створювати такі. У цій ситуації особливу гнучкість виявило керівництво УРСР, як відзначили у доповідній на Г. Маленкова А. Бочкін і М. Штефан, на початку будівництва ЦК КП(б)У надало велику допо-

могу кадрами, проте, цього, як зазначалося в записці, на етапі виконання основних робіт було не достатньо [5, арк. 131]. Із цього фрагменту доповідної записки можна помітити яким чином ЦК КП(б)У вдавалося більш ефективно здійснювати забезпечення кваліфікованими кадрами будівництва. ЦК КП(б)У завдяки координації партійних організацій в республіці мало змогу мобілізувати ці кадри, зокрема і з підприємств, які мали республіканське підпорядкування, а також союзне підпорядкування, здійснюючи оргнабір по партійній лінії. А. Бочкін та М. Штефан звернулися у доповідній записці щодо кадрового забезпечення будівництва із пропозицією дозволити ЦК КП(б)У і Кримському обкому ВКП(б) на їх розсуд переводити на будівництво інженерно-технічні кадри з усіх відомих підприємств та організацій за умови висловлювання цими працівниками бажання про перехід [5, арк. 132]. Ця пропозиція від керівництва «Укрводбуду» була свідченням того, що найбільш ефективну мобілізацію кадрового потенціалу на території УРСР і Кримської області мали змогу здійснювати місцеві партійні організації в умовах пануючої командно-адміністративної системи. Таким чином, виникали підстави для значного розширення повноважень у кадрових питаннях на місцевому рівні партійного керівництва, як в УРСР ЦК КП(б)У і Кримського обкому ВКП(б) на території Кримського півострова. При цьому, слід відзначити, що на кримській ділянці будівництва, а саме, Північно-Кримського каналу, забезпечення кадрами у більшості здійснювалося за ініціативою ЦК КП(б)У, зокрема, керівними та політичними кадрами для будівельно-монтажних управлінь, які було розташовано у Криму. Із проханням забезпечення цих будівельно-монтажних управлінь керівними і політичними кадрами до завідувача відділом будівництва і будматеріалів ЦК КП(б)У Петра Мацуя звертається начальник політвідділу «Укрводбуду» М. Штефан 15 листопада 1951 р. [6, арк. 143]. Тобто, будівельна організація «Укрводбуд» за кадровим забезпеченням своїх управлінь звертається до ЦК КП(б)У і, у свою чергу, ЦК КП(б)У здійснює контроль над кадровою роботою в будівельно-монтажних управліннях на території Криму.

За зверненням до Маленкова керівництва «Укрводбуду», очевидно, було вжито заходів зі сторони ЦК КП(б)У, на яке було покладено зобов'язання їх вжити. Так, у доповідній записці завідувача відділом будівництва і будматеріалів ЦК КП(б)У Мацуя та завідувача сектором цього відділу Бібікова на ім'я першого секретаря ЦК КП(б)У Мельникова про виконання плану будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів у першому кварталі 1952 р. було відзначено і роботу щодо забезпечення будівництва інженерно-технічними кадрами. В цій записці вказувалося, що з питання забезпечення будівництва інженерно-технічними кадрами було прийнято постанову Ради Міністрів УРСР і ЦК

КП(б)У і на підставі цієї постанови в усі області УРСР виїхали представники «Укрводбуду» і «Дніпробуду» (Головне управління Міністерства електростанцій СРСР — П.С.) для набору кваліфікованих робітників та інженерно-технічних кадрів. Переважно, здійснення набору кадрів планувалося проводити у Харківській, Дніпропетровській, Сталінській, Ворошиловградській областях, куди було направлено працівників відділу будівництва і будматеріалів ЦК КП(б)У. До «Укрводбуду» у першому кварталі 1952 р. вже почали надходити перші групи кваліфікованих робітників [8, арк. 151]. Тобто, крім ЦК КП(б)У здійснити ефективні заходи з кадрового забезпечення будівництва каналів не мали змоги інші інституції, у тому числі й загальносоюзні, на чому наголошувалося у вищезгаданій доповідній записці.

Дещо із запізненням на поставлені у доповідній записці А. Бочкіна і М. Штефана проблеми щодо забезпечення будівництва інженерно-технічними кадрами відреагував союзний уряд. Лише 8 квітня 1952 р. Радою Міністрів СРСР було прийнято постанову згідно із якою працівниками, які переходили із інших міністерств та відомств на будівництво систем зрошування і обводнення у зоні будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів за власним бажанням, зберігали безперервний трудовий стаж, а також задоволено клопотання щодо бронювання за інженерно-технічними кадрами, які переходили на будівництво каналів, житла за їх місцем постійного проживання [9, арк. 258–259]. Як видно із документу, про збереження безперервного трудового стажу за працівниками, котрі переходили на будівництво з інших установ та про бронювання за ними житла за їх місцем проживання до відома було доведено лише 23 травня 1952 р. Отже, зі значним запізненням інформація про вжиті загальносоюзним урядом заходи поширювалась і, відповідно, це гальмувало процес кадрового забезпечення будівництва. Проте, вже за інформацією Петра Мацуя для першого секретаря ЦК КП(б)У Леоніда Мельникова повідомлялося, що на будівництво Південно-Українського і Північно-Кримського каналів протягом 23–30 червня 1952 р. прибуло 18 чоловік інженерно-технічних працівників та 170 чоловік кваліфікованих робітників, яких було відібрано в областях УРСР [10, арк. 67]. Отже, оперативна інформація вказує на більш ефективне здійснення набору кадрів для будівництва саме партійними інституціями республіканського рівня і, фактично, завдяки кадровому забезпеченню будівництва партійними органами УРСР, ЦК КП(б)У взяло на себе фактичне кураторство цією «будовою комунізму». Тому потужний тиск зі сторони керівництва «Укрводбуду» дає результати, а саме, що зазначена у доповідній записці на Г. Маленкова ефективна роль ЦК КП(б)У сприяє підсиленню ролі республіканської партійної організації й дає їй змогу забезпечити для себе

розширення компетенцій у питанні кадрового забезпечення будівництва й контролю цього процесу. Більше того, у проекті постанови Ради Міністрів СРСР, надісланому Йосифу Сталіну від голови Ради Міністрів УРСР Дем'яна Коротченка і першого секретаря ЦК КП(б)У Леоніда Мельникова у грудні 1952 р. «Про плани будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів, зрошувальних і обводнювальних систем на півдні України і в північних районах Криму на 1953 рік і заходах по забезпеченню його виконання» було запропоновано положення, яке зобов'язувало Міністерство трудових резервів набрати для будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів у 1953 р. 9 тисяч робітників на території УРСР, в тому числі 7 тисяч для «Укрводбуду» і 2 тисячі для тресту «Південдорбуд» [11, арк. 243]. Оскільки на території УРСР здійснювати набір працівників для будівництва Міністерство трудових резервів мало, фактично, спираючись на партійні структури, даним положенням проекту постанови ЦК КП(б)У намагався розширити власну компетенцію щодо кадрового набору.

У питанні кадрового забезпечення будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів керівництво УРСР працювало цілковито успішно і ефективно. У той же час, під критикою опинилися загальносоюзні установи, особливо Міністерство бавовництва СРСР. У питанні кадрового забезпечення будівництва на це міністерство від початку покладалися надії, про що заявляв на нараді в ЦК КП(б)У від 7 жовтня 1950 р. з приводу прийняття постанови Ради Міністрів СРСР і ЦК ВКП(б) від 20 вересня 1950 р., згідно із якою було розпочато будівництво Каховської ГЕС і Південно-Українського й Північно-Кримського каналів, начальник майбутнього будівництва А. Бочкін. Зокрема, він говорив, що певну кількість інженерно-технічних кадрів буде надано Москвою, проте, не багато, у більшості доведеться розраховувати на можливості мобілізації їх в УРСР і в Криму [12, арк. 6]. Але вже у доповідній на Г. Маленкова від 31 січня 1952 р. А. Бочкін та М. Штефан вказували, що Міністерство бавовництва СРСР не надавало будівництву кадри і не мало змоги їх надавати [5, арк. 131]. Тобто, найбільше нарікань зі сторони «Укрводбуду» висловлювалося на адресу Міністерства бавовництва СРСР, котрому він підпорядковувався. Висловлювалося також ряд нарікань щодо виконання зобов'язань іншими загальносоюзними міністерствами, а також окремими відомствами, підпорядкованими Раді Міністрів УРСР. Тобто, невдоволення роботою «Укрводбуду» висловлювалося здебільшого на адресу органів виконавчої влади, а не партійних організацій. У першу чергу, схвальна оцінка стосувалася ЦК КП(б)У і Ради Міністрів УРСР, про які у доповідній про хід будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів А. Бочкін писав, що за пропозицією

ЦК КП(б)У 21 лютого 1951 р. ЦК ВКП(б) було дозволено створення політичних відділів при Головному управлінні «Укрводбуду» так і при усіх будівельно-монтажних управліннях. Колектив «Укрводбуду» як вказувалося у доповідній було сформовано завдяки Раді Міністрів УРСР, ЦК КП(б)У і місцевими партійними організаціями [4, арк. 96]. Тобто, позитивно у процесі забезпечення будівництва було представлено роботу в першу чергу партійних організацій.

У свою чергу, ЦК КП(б)У здійснював також численні критичні зауваження щодо роботи щодо забезпечення будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів. Питання роботи партійних організацій на самому будівництві мало відігравати значення для відведення критичних зауважень від самого партійного керівництва УРСР, котре, фактично, згідно Статуту ВКП(б) мало забезпечувати й координувати роботу партійних організацій на будівництві. Адже, крім проблем із набором кваліфікованих кадрів для будівництва постійно стояла проблема соціально-побутового забезпечення працівників. Організація соціально-побутових умов покладалася на політичні управління й партійні організації на будівництві. Власне, проблеми матеріального забезпечення були однією із причин плинності кадрів на будівництві, про що наголошував Леонід Мельников на Політбюро [7, арк. 22].

Партійне керівництво УРСР прагнуло у питанні внутрішнього забезпечення умов роботи на будівництві й дисципліни та ідеологічного забезпечення діяти на випередження і створювати умови, аби вся критика виходила від нього та партійних організацій. Так, наприкінці 1952 р. з'явився так званий «лист товариша Михайлова», у котрому було піддано критиці незадовільну роботу із молоддю на будівництві Південно-Українського і Північно-Кримського каналів. З приводу цього листа 14 листопада 1952 р. було прийнято постанову ЦК КП України. На виконання цієї постанови Головне управління «Укрводбуд» та його політичні управління і первинні партійні організації мали здійснити численні заходи. Так, у Кам'янському, Снігурівському і Сімферопольському будівельно-монтажних управліннях було проведено технічні конференції для молодих технічних спеціалістів [13, арк. 145–146]. Листи типу так званого «листа тов. Михайлова», котрі піддавалися розгляду на Політбюро ЦК КП(б)У, мали у пізньосталінський період політичне значення і, переважно, мали на меті забезпечити можливість для тиску на виконавчі органи та установи, мотивуючи здійснення цього тиску «суспільним невдоволенням». Того ж таки 1952 р. зі сторони ЦК КП(б)У здійснювалася критика роботи керівництва «Укрводбуду». Так, у інформації Петра Мацуя про роботу «Укрводбуду» і «Дніпробуду» з 30 червня по 7 липня 1952 року для Леоніда Мельникова відзначалося, що начальник «Укрводбуду» А. Бочкін

та головний інженер Сімаков погано підготувалися до виконання основних робіт по будівництву Верхньо-Інгулецької і Нижньо-Інгулецької систем зрошування [14, арк. 64].

Отже, процес «пошуку винних» у труднощах на будівництві Південно-Українського і Північно-Кримського каналів розгортався вже у перший рік будівництва. Оскільки ЦК КП(б)У, фактично, забезпечував будівництво кадрами, причому на території України і Криму, то критика надходила на адресу політичних управлінь і партійних працівників у будівельно-монтажних управліннях. Вже 1952 р. будівництво відчувало вагомі труднощі в результаті поганого матеріального і фінансового забезпечення, і потужна критика в ЦК ВКП(б) надходила від керівництва «Укрводбуду» на незадовільну роботу загальносоюзних міністерств. У той же час, критика зі сторони ЦК КП(б)У керівництва «Укрводбуду» із початком перебоїв у фінансуванні й матеріальному забезпеченні будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів стала методичною, у цей же час «Укрводбуд» здійснював постійну критику роботи загальносоюзних міністерств. Процес активної критики і «пошуку винних» став засобом пояснити незадовільне виконання плану роботи на «будівництві комунізму», і у цьому процесі позитивно виглядали Рада Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У. Цей фактор легітимізував поширення цими республіканськими інституціями УРСР компетенцій на територію Кримської області РРФСР на період будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів, спираючись на ефективність роботи із забезпечення будівництва.

Адміністрування будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів потребує подальшого дослідження, зважаючи на значення цього процесу в поширенні фактичної компетенції керівних органів УРСР на територію Кримської області та значення цього процесу в соціально-економічній інтеграції Криму із Україною.

Джерела та література

1. Бочкин А. С водой как с огнем (рассказ гидростроителя) / А. Бочкин. — М.: Издательство «Советская Россия», 1978. — С. 51–53.
2. Пащенко В.Н. Крымская область в советский период (1946–1991 гг.): Монография. / В.Н. Пащенко. — Симферополь: ДИАЙПИ, 2008. — 520 с.
3. Стенограммы докладов начальника «Укрводстроя» тов. Бочкина А.Е. и начальника «Днепростроя» тов. Андрианова С.Н. о строительстве Каховской гидроэлектростанции, Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов // Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 236.
4. О ходе строительства Южно-Украинского канала и мерах, обеспечивающих выполнение производственного плана в 1952 году. А. Бочкин. 12.11.52 г. // Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 1773.

5. Секретарю ЦК ВКП(б) товарищу Маленкову Г.М. [від — П.С.] Начальника строительства Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов А. Бочкина, Начальника политотдела строительства М. Штефана. 31.I.1952 // Центральный державный архив громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 1773.

6. Заведующему отделом строительства и стройматериалов ЦК КП(б) Украины тов. Мацуй П.А. Информация о массово-политической работе, проведенной на строительстве Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов в октябре 1951 г. [від — П.С.] Начальника Политотдела «Укрводстроя» М. Штефана. 15 ноября 1951 г. // Центральный державный архив громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 1356.

7. Стенограмма собрания партийного актива строительства Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов «Укрводстрой» от 20.IX.1951 года // Центральный державный архив громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 1357.

8. Секретарю ЦК КП(б) Украины Мельникову Л.Г. Докладная записка о выполнении плана I квартала 1952 года по строительству Каховской гидроэлектростанции, Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов [від — П.С.] Зав. отделом ЦК КП(б)У по строительству и стройматериалам Мацуй, Зав. сектором отдела ЦК КП(б)У по строительству и стройматериалам Бибикова // Центральный державный архив громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 1773.

9. Постановление Херсонского облисполкома и обкома КП(б)У от 23 мая 1952 г. «О мерах по обеспечению выполнения плана 1952 года строительно-монтажным управлением № 13 Укрводстроя» // Центральный державный архив громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 1773.

10. Секретарю ЦК КП(б) Украины товарищу Мельникову Л. Г. Информация о работе Укрводстроя и Днепростроя с 23 по 30 июня 1952 года [від — П.С.] Зав. отделом по строительству и стройматериалам Мацуй. 1 июля 1952 г. // Центральный державный архив громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 1774.

11. Товарищу Сталину И.В. [від — П.С.] Председателя Совета Министров УССР Д. Коротченко, Секретаря ЦК КП Украины Л. Мельникова. Декабрь 1952 года // Центральный державный архив громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 1774.

12. Стенограмма совещания в ЦК КП(б)У по вопросу строительства Южно-Украинского канала. 7.10.1950 // Центральный державный архив громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 235.

13. Секретарю ЦК КП Украины товарищу Мельникову Л.Г. Докладная записка о ходе выполнения постановления ЦК КП Украины от 14 ноября 1952 года «О рассмотрении письма тов. Михайлова по вопросу работы с молодежью на строительстве Южно-Украинского канала» [від — П.С.] Начальника Укрводстроя А. Бочкина, Начальника политотдела М. Штефана. 31.XII.52 г. // Центральный державный архив громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 1774.

14. Секретарю ЦК КП(б)У товарищу Мельникову Л.Г. Информация о работе Укрводстроя и Днепростроя с 30 июня по 7 июля 1952 года [від — П.С.] Зав. отделом ЦК КП(б)У по строительству и стройматериалам Мацуй. 7 июля 1952 г. // Центральный державный архив громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 1774.

References

1. *Bochkin, A.* (1978). *S vodoy kak s ognem (rasskaz gidrostroytelya)*. Moscow: Izdatelstvo «Sovetskaya Rossiya» [in Russian].
2. *Paschenya, V.N.* (2008). *Krymskaya oblast v sovetskiy period (1946–1991 gg.): Monografiya*. Symferopol: DIA YPI [in Russian].

3. Stenogrammyi dokladov nachalnika «Ukrvodstroya» tov. Bochkina A.E. i nachalnika «Dneprostroya» tov. Andrianova S. N. o stroitelstve Kahovskoy gidroelektrostantsii, Yuzhno-Ukrainskogo i Severo-Krymskogo kanalov // Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy, f. 1, op. 24, spr. 236. [Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 24, file 236]. [in Russian].

4. O hode stroitelstva Yuzhno-Ukrainskogo kanala i merah, obespechivayuschiy vyipolnenie proizvodstvennogo plana v 1952 godu. A. Bochkina. 12.11.52 g. // Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy, f. 1, op. 24, spr. 1773. [Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 24, file 1773]. [in Russian].

5. Sekretaryu TsK VKP(b) tovarishchu Malenkovu G.M. (vId — P.S.) Nachalnika stroitelstva Yuzhno-Ukrainskogo i Severo-Krymskogo kanalov A. Bochkina, Nachalnika politotdela stroitelstva M. Shtefana. 31.I.1952 // Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy, f. 1, op. 24, spr. 1773. [Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 24, file 1773]. [in Russian].

6. Zaveduyushchemu otelom stroitelstva i stroymaterialov TsK KP(b) Ukrainy tov. Matsuy P.A. Informatsiya o massovo-politicheskoy rabote, provedennoy na stroitelstve Yuzhno-Ukrainskogo i Severo-Krymskogo kanalov v oktyabre 1951 g. (vId — P.S.) Nachalnika Politotdela «Ukrvodstroya» M. Shtefana. 15 noyabrya 1951 g. // Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy, f. 1, op. 24, spr. 1356. [Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 24, file 1356]. [in Russian].

7. Stenogramma sobraniya partiynogo aktyva stroitelstva Yuzhno-Ukrainskogo i Severo-Krymskogo kanalov «Ukrvodstroy» ot 20.IH.1951 goda // Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy, f. 1, op. 24, spr. 1357. [Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 24, file 1357]. [in Russian].

8. Sekretaryu TsK KP(b) Ukrainy Melnikovu L.G. Dokladnaya zapiska o vyipolnenii plana I kvartala 1952 goda po stroitelstvu Kahovskoy gidroelektrostantsii, Yuzhno-Ukrainskogo i Severo-Krymskogo kanalov (vId — P.S.) Zav. otelom TsK KP(b)U po stroitelstvu i stroymaterialam Matsuy, Zav. sektorom otдела TsK KP(b)U po stroitelstvu i stroymaterialam Bibikova // Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy, f. 1, op. 24, spr. 1773. [Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 24, file 1773]. [in Russian].

9. Postanovlenie Hersonskogo oblispolkoma i obkoma KP(b)U ot 23 maya 1952 g. «O merah po obespecheniyu vyipolneniya plana 1952 goda stroitelno-montazhnym upravleniem #13 Ukrvodstroya» // Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy, f. 1, op. 24, spr. 1773. [Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 24, file 1773]. [in Russian].

10. Sekretaryu TsK KP(b) Ukrainy tovarishchu Melnikovu L.G. Informatsiya o rabote Ukrvodstroya i Dneprostroya s 23 po 30 iyunya 1952 goda (vId — P.S.) Zav. otelom po stroitelstvu i stroymaterialam Matsuy. 1 iyulya 1952 g. // Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy, f. 1, op. 24, spr. 1774. [Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 24, file 1774]. [in Russian].

11. Tovarishchu Stalinu I.V. (vId — P.S.) Predsedatelyu Soveta Ministrov USSR D. Korotchenko, Sekretaryu TsK KP Ukrainy L. Melnikova. Dekabr 1952 goda // Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy, f. 1, op. 24, spr. 1774. [Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 24, file 1774]. [in Russian].

12. Stenogramma soveshaniya v TsK KP(b)U po voprosu stroitelstva Yuzhno-Ukrainskogo kanala. 7.10.1950 // Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy, f. 1, op. 24, spr. 235. [Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 24, file 235]. [in Russian].

13. Sekretaryu TsK KP Ukrainyi tovarishchu Melnikovu L.G. Dokladnaya zapiska o hode vyipolneniya postanovleniya TsK KP Ukrainyi ot 14 noyabrya 1952 goda «O rassmotrenii pisma tov. Mihaylova po voprosu raboty s molodezhyu na stroitelstve Yuzhno-Ukrainskogo kanala» (vId — P.S.) Nachalnika Ukrvodstroya A. Bochkina, Nachalnika politotdela M. Shtefana. 31.III.52 g. // Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy, f. 1, op. 24, spr. 1774. [Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 24, file 1774]. [in Russian].

14. Sekretaryu TsK KP(b)U tovarishchu Melnikovu L.G. Informatsiya o rabote Ukrvodstvoye i Dneprostroya s 30 iyunya po 7 iyulya 1952 goda (vId — P.S.) Zav. otделom TsK KP(b)U po stroitelstvu i stroymaterialam Matsuy. 7 iyulya 1952 g. // Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy, f. 1, op. 24, spr. 1774. [Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 24, file 1774]. [in Russian].

Satskyi Pavlo (Kyiv)

Candidate of historical sciences, docent of political history

National Economic University named after Vadym Hetman

Problems in ensuring the construction of the South-Ukrainian and North-Crimean Canals (1951–1953) and the politics Council of Ministers of Ukraine and the Central Committee of Communist Party (Bolsheviks) of Ukraine

The current article was aimed to study the important part of the administering of building of the Southern-Ukrainian and Northern-Crimea channels and the melioration system of the Southern regions of Ukraine and the Northern regions of the Crimea, i.e. the campaign aimed to find out the obstacles to project implementation, which in fact became the “search for guiltier”. This building, which was started by order of the Council of Ministers of USSR and the Central Committee of Communist Party (Bolsheviks) of Ukraine, the Organisational Bureau, starting from the 20th of September 1950, which immediately got the status of the communism building, showed its priority in the supply with the work forces, qualified employees, financial and material resources. But in the beginning of initial stages of the realisation of this large scale project there occurred the failures in the financial, material supply and the supply with the personnel. The building has started on the territory of Ukrainian SSR (until 1954) and the Crimea area (until the beginning of Russian SFSR). The key role in the construction fulfilling both on the territory of Ukrainian SSR and the Crimea played the measures of the Council of Ministers of Ukrainian SSR and the Central Committee of Communist party of Ukraine, which was mentioned in the notes to the Central Committee of Communist Party (Bolsheviks) of Ukraine, the Organisational Bureau, of the main office of “Ukrvobud” of the Ministry of Cotton of USSR, the creation of which was aimed for this construction. Nowadays the topic of the administering and providing the construction with other resources required for the building of the Southern-Ukrainian and Northern-Crimea channels and the melioration system of the Southern regions of Ukraine and the Northern regions of the Crimea has gained urgency in the light of developments around the Crimea peninsula. In fact, the leadership of the Ukrainian SSR by its own initiative was actively contributing to the building of the channels, expanded the territorial limits of its competence in the Crimea area and had major contribution into social-economical development of the peninsula, which was fostering its integration with Ukraine. The campaign, which was aimed for “the search of the guiltier” in the poor maintenance of the building of the Southern-Ukrainian and Northern-Crimea channels and the melioration system of the Southern regions of Ukraine and the Northern regions of the Crimea clearly demonstrated the ineffectiveness of

practically all governmental and political institutions of USSR in the ensuring of the channels' construction, with the exception of the Council of Ministers of Ukrainian SSR and the Central Committee of Communist party of Ukraine.

Keywords: *construction South-Ukrainian and North-Crimean channels, "building of communism", qualified personnel, Ministry of cotton of USSR, Central Committee of Communist Party (Bolsheviks) of Ukraine.*

Сацкий Павел (г. Киев)

кандидат исторических наук,
доцент кафедры политической истории ГБУЗ
«Киевский национальный экономический университет
имени Вадима Гетьмана»

Проблемы в обеспечении строительства Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов (1951–1953 гг.) и политика Совета Министров УССР и ЦК КП(б)У

В статье исследуется важная составляющая администрирования строительства Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов и системы орошения южных районов Украины и северных районов Крыма — кампании по выявлению причин возникновения препятствий в реализации проекта, которая фактически стала «поиском виновных».

Ключевые слова: *строительство Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов, «стройка коммунизма», квалифицированные кадры, Министерство хлопководства СССР, ЦК КП(б)У.*